

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Η Λεκάνη Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ) Πηνειού & το υδατικό πρόβλημα του Θεσσαλικού κάμπου.

1. Η βασική μας θέση είναι ότι για τη Θεσσαλία απόλυτη προτεραιότητα αποτελεί η αποκατάσταση (ποσοτικά και ποιοτικά) των υπόγειων υδάτων της. Η τοπική Γεωργία - στο μεγαλύτερο μέρος της - εκμεταλλεύθηκε ληστρικά και εξάντλησε τους υπόγειους υδροφορείς, καθώς χρησιμοποιείται (με την ανοχή των αρμοδίων), σαν ένας υπόγειος «ταμιευτήρας», έστω και εάν τα περισσότερα αντλούμενα νερά προέρχονται πλέον από τα μη ανανεώσιμα αποθέματά του.
Εξίσου σημαντική για την Θεσσαλία είναι και η συνεχής προστασία από την εκτεταμένη πάσης φύσεως ρύπανση, αλλά και η βελτίωση της ποιότητας των επιφανειακών νερών (ποταμών όπως ο Πηνειός, κ.α.).
Το κυρίαρχο λοιπόν ζήτημα της προστασίας των υπόγειων υδροφορέων της Θεσσαλίας, συνδέεται αντικειμενικά με όλα τα θέματα που κατά καιρούς έρχονται στην επικαιρότητα (και φυσικά και αυτό της ενίσχυσης του υδατικού ισοζυγίου με μεταφορά υδάτων από την ΛΑΠ Αχελώου).
2. Σε πρόσφατη συζήτηση στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής (26/5/2016) η εκπρόσωπος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, αναλύοντας την σημασία των Σχεδίων Διαχείρισης (Σ.Δ) και εξηγώντας το σκεπτικό του Υπουργείου για την ΛΑΠ Πηνειού ανέφερε χαρακτηριστικά (από τα πρακτικά της Βουλής) τα εξής :
*« Όταν το υπόγειο υδατικό σύστημα της Θεσσαλίας, έχει χαρακτηριστεί σε κακή και χημική κατάσταση, το σχέδιο διαχείρισης πρέπει να πάρει μέτρα για να τα αποκαταστήσει. Για να πάρει αυτά τα μέτρα, το σχέδιο διαχείρισης, εξέτασε, ειδικά για την περιοχή, επειδή είναι μείζονος ενδιαφέροντος με όλα αυτά τα θέματα που συζητάμε, πάρα πολλές εναλλακτικές λύσεις, όπως, διατηρώ την αρδευόμενη έκταση και το είδος της καλλιέργειας στα ίδια; Έχω τις ίδιες αρδευτικές ανάγκες; Μήπως θέλω να διαμορφώσω στη Θεσσαλία μια αγροτική πολιτική που να γυρίσω τις αρδευόμενες καλλιέργειες και να τις κάνω ξερικές ; Να μην καλλιεργώ βαμβάκι και κτηνοτροφικά είδη; Αυτά είναι θέματα αγροτικής πολιτικής, λοιπόν.
Τα εναλλακτικά σενάρια κατέληξαν στο εξής. Δεδομένου ότι εγώ κρατώ την καλλιέργεια, σαν αγροτική πολιτική, στη λεκάνη απορροής του Πηνειού, όπως έχει. Δεδομένου ότι δημιουργώ, σταδιακά, αρδευτικά συστήματα με εξοικονόμηση ύδατος και κρατώντας τη δόση άρδευσης στα 450 κυβικά το στρέμμα. Έδωσε, λοιπόν, σα λύση, για την αποκατάσταση του υπογείου, ότι για να καλύψουμε αυτό το ισοζύγιο της ζήτησης, με την υποβάθμιση που έχει φέρει, από την υπεράρδευση των γεωτρήσεων, να κάνουμε μεταφορά από τον Αχελώο, στα 250 εκατομμύρια κυβικά.
Υπάρχουν, βέβαια και άλλες εναλλακτικές λύσεις, γιατί αυτά είναι και θέματα πολιτικών κατευθύνσεων. Το σχέδιο διαχείρισης ενσωματώνει, τεχνοκρατικά, όμως και ορθολογικά και την πολιτική κατεύθυνση, που έχει δοθεί. Για να μειωθεί η πίεση*

στο υπόγειο υδατικό σύστημα πρέπει να αποθηκεύσουμε νερό από το επιφανειακό υδατικό σύστημα και να το χρησιμοποιήσουμε για τις άλλες χρήσεις, ώστε να δημιουργήσουμε έμμεσα ένα τεχνητό εμπλουτισμό στο υπόγειο υδατικό σύστημα».

Εμείς θα συμπληρώσουμε ορισμένα στοιχεία από τα Σ.Δ. της ΛΑΠ Πηνείου, που αποτυπώνουν την εξαιρετικά κρίσιμη κατάσταση των υδάτων της Θεσσαλίας.

- Τα υπόγεια και επιφανειακά υδατικά συστήματα βρίσκονται σε καθεστώς υπερεκμετάλλευσης.
 - Για την ανάκαμψη των υδροφόρων χρειάζονται 300 εκατ. μ³/έτος και περίπου 50 - 60 έτη για την σταδιακή επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της οδηγίας, της οποίας η μείωση των αντλήσεων και η κάλυψη του ελλείματος στη λεκάνη, αποτελούν βασική επιταγή.
 - Τα ο 82% των επιφανειακών υδάτινων σωμάτων βρίσκεται σε κατώτερη της καλής οικολογική κατάσταση.
 - Ως βασικές παραμέτρους στην επιλογή των διαφόρων σεναρίων κρίθηκαν οι εξής :
I. Μείωση της αρδευτικής κατανάλωσης ανά στρέμμα.
II. Υλοποίηση έργων ταμίευσης χειμερινών απορροών.
III. Μεταφορά νερού από τον Αχελώο.
IV. Μείωση των αρδευομένων εκτάσεων στη Θεσσαλία.
3. Σύμφωνα με τις δικές μας απόψεις μας, τα μεγέθη των **αρδευτικών αναγκών**, όπως τα γνωρίζουμε και όπως τα επικαιροποίησαν τα σ.δ., καθιστούν πραγματικά χωρίς νόημα τις γνωστές ανεργάτιστες απόψεις ότι δήθεν με το μείγμα των καλλιεργειών (π.χ. λιγότερο βαμβάκι) μπορεί να επιφέρει σημαντικές αλλαγές στο υδατικό ισοζύγιο. Ας σημειωθεί ότι η διάρκεια ζωής των έργων επιφανειακής ταμίευσης, ανέρχεται σε πολλές δεκαετίες, ίσως και πάνω από 100 χρόνια. Με αυτό το δεδομένο προφανώς κανείς δεν μπορεί να προγραμματίσει τις καλλιέργειες που θα υπάρξουν για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα. Σε ότι αφορά στην άποψη για κάλυψη των αναγκών της ΛΑΠ Πηνείου με μικρά φράγματα κρίνεται ότι βρίσκεται εκτός κάθε πραγματικότητας.
4. **Οι υδρεύσεις** των Θεσσαλικών πόλεων και οικισμών που κατά κύριο λόγο εξασφαλίζονται από υπόγεια νερά, θα μπορούσαν και αυτές πλέον να περάσουν σε μία νέα περίοδο φυσιολογικής τροφοδοσίας από επιφανειακές ταμιεύσεις, με κατά κανόνα πιο υγιεινό νερό, περιορισμένη ενεργειακή επιβάρυνση και προφανώς μικρότερο κόστος.
5. Ο **επανεμπλουτισμός** του υπόγειου υδροφορέα με μέρος επιφανειακών νερών που θα συγκεντρώνονται σε ταμιευτήρες, με τα οποία σταδιακά θα μπορούσαν (π.χ. μέσω του Πηνείου ή με έργα τεχνητού εμπλουτισμού) να επαναφέρουν τα υπόγεια νερά σε φυσιολογική λειτουργία.
6. Σε ότι αφορά την **εξοικονόμηση νερού** δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τομέας αυτός είναι ένας από τους σημαντικότερους πυλώνες της μεταρρύθμισης που επιχειρείται με τα Σ.Δ. Ασφαλώς και αφορά τους αγρότες μας, οι οποίοι πρέπει να αλλάξουν συνήθειες και νοοτροπίες πολλών ετών. Ήδη αυτό έχει αρχίσει να γίνεται σταδιακά εδώ και χρόνια στη Θεσσαλία, τόσο επειδή οι αγρότες έχουν εκσυγχρονίσει τα αρδευτικά τους

συστήματα, όσο και επειδή οι συνθήκες παραγωγής αλλά συχνά και η έλλειψη νερού τους επέβαλλαν να είναι πιο προσεκτικοί και πιο ευαισθητοποιημένοι στην οικονομία νερού.

Όμως για όλα αυτά, τις βασικές επιλογές και τους κανόνες οφείλει να θέτει η Πολιτεία, στη βάση μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής.

Πιο αναλυτικά, μία συνεπής πολιτική προς την κατεύθυνση εξοικονόμησης νερού, πρέπει να προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα & πόρους. Για να στοχεύσουμε στα επόμενα 10, 20 ή 30 χρόνια στον εκσυγχρονισμό των αρδευτικών συστημάτων με στάγδην άρδευση, μικροαρδεύσεις ή άλλες εξελιγμένες μεθόδους, πρέπει να υπάρξουν κίνητρα και επενδύσεις (δημόσιες και ιδιωτικές) με χρηματοδότηση είτε από ευρωπαϊκούς πόρους είτε από την δημιουργία π.χ. ενός «πράσινου Ταμείου» με σκοπό την προστασία των υδατικών πόρων.

7. Οι προτάσεις μας :

- **Εκπόνηση** ολοκληρωμένου σχεδίου (master plan) για μεγιστοποίηση των διαθέσιμων υδατικών πόρων της ΛΑΤΠ Πηνείου και αποκατάσταση της υπερεκμετάλλευσης υπογείων και επιφανειακών υδάτων.
- **Ωρίμανση των μελετών** (όπου υπάρχουν) των βασικών ταμιευτήρων και εκπόνηση νέων όπου δεν υπάρχουν, με στόχο την αναγκαία ετοιμότητα για την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων στο άμεσο και απώτερο μέλλον.
- **Έργα** : Τα έργα που προτείνουμε (Μουζάκι, Πύλη, Νεοχωρίτης Τρικάλων, Ελασσόνα, Ενιπέας-Φάρσαλα/Αλμυρός και άλλα μικρότερα) ποικίλουν ως προς τα χαρακτηριστικά τους. Ειδικότερα : Μουζάκι και Πύλη έχουν την δυνατότητα σημαντικής παραγωγής ενέργειας και επιπλέον την αρδευτική, υδρευτική, τουριστική και αντιπλημμυρική διάσταση. Αντίστοιχα ο Νεοχωρίτης και η Ελασσόνα αναμένεται να επιλύσουν κυρίως θέματα ύδρευσης μεγάλων οικισμών (περιοχές Λάρισας και Τρικάλων) καθώς και κάλυψη αρδευτικών αναγκών. Τέλος στην πιο υποβαθμισμένη περιβαλλοντικά και υδατικά περιοχή της ΝΑ Θεσσαλίας (Φάρσαλα-Αλμυρός) ο ταμιευτήρας επί του Ενιπέα ποταμού θα έχει μέγιστη αντιπλημμυρική, περιβαλλοντική, υδρευτική και αρδευτική σημασία.

Τα παραπάνω έργα δεν επιλύουν το τεράστιο υδατικό πρόβλημα της Θεσσαλίας, όμως, επειδή καλύπτουν ανάγκες σε συγκεκριμένες περιοχές τις οποίες ούτως ή άλλως δεν αναμένεται να καλύψει η μεταφορά οποιασδήποτε ποσότητας από τον Αχελώο, θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των πιέσεων που δέχεται το υδατικό ισοζύγιο της λεκάνης.

- **Φορέας Διαχείρισης**. Όλοι σήμερα αποδέχονται ότι τα Σχέδια Διαχείρισης αποτελούν ένα θετικό πρώτο βήμα εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου για τα νερά. Κρίνουμε όμως πως δεν αρκούν από μόνα τους να επιφέρουν ανατροπές στον τρόπο διαχείρισης των νερών που σήμερα βιώνουμε. Ως πολιτικός στόχος, ως επόμενο βήμα, θα πρέπει κατά την άποψή μας να τεθεί, η δημιουργία ενός ενιαίου φορέα διαχείρισης με εκτελεστικές αρμοδιότητες και συμμετοχή των χρηστών (αυτοδιοίκηση-ύδρευση, αγρότες, ενέργεια, βιομηχανία, κ.λ.π.) που επί τόσα χρόνια προβάλλουμε και απαιτούμε χωρίς αποτέλεσμα. Ένας τέτοιος φορέας, ενιαίος και με την συμμετοχή των χρηστών των υδάτων της ΛΑΤΠ, θα μπορούσε να συμβάλλει στην ανεπαρκέστατη έως

ανύπαρκτη παρακολούθηση της εφαρμογής των σ.δ., τα οποία για την ώρα επί της ουσίας παραμένουν «κενό γράμμα». Συνοπτικά, ο ενιαίος φορέας διαχείρισης ΛΑΠ αποτελεί την ολοκλήρωση του εκσυγχρονισμού του Ελληνικού Θεσμικού πλαισίου για τα νερά που άρχισε με την ψήφιση του Ν.1739/87 (έστω και εάν ουσιαστικά δεν εφαρμόστηκε) και συνεχίστηκε με την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της οδηγίας 60/2000 της Ε.Ε.

27 Ιουλίου 2016

Γ. Κωτσός Πρόεδρος ΠΕΔ Θεσσαλίας και Δήμαρχος Μουζακίου
Ι. Καλλές Πρόεδρος ΕΘΕΜ